

Америка втрачає мізки

Що божевільнішими стають США, то привабливішою виглядає Європа – передусім для іноземних студентів і науковців

Якщо життя дає тобі лимон, зроби з нього лимонад. Що божевільнішими стають США, то привабливішою виглядає розсудлива Європа для решти світу. Її вплив у сфері культури й суспільних настроїв посилюється на тлі зменшення привабливості Сполучених Штатів. Їхня «м'яка сила», як і фінансова могутність, швидко згасає. Для тих, хто з відразою відвертається від США під керівництвом Дональда Трампа, саме Європа має магнетичну привабливість.

Освіта традиційно залишається одним із найважливіших елементів європейського «експорту». В університетах ЄС навчаються 1,66 млн іноземних студентів. Найбільше їх приваблює Німеччина (23,5 відсотка), далі – Франція (16 відсотків) та Нідерланди (10 відсотків). У низці невеликих країн ЄС частка іноземців в університетах напрочуд висока: три чверті студентів Люксембургу приїжджають з-за кордону, так само як і 27 відсотків студентів у Латвії. На Мальті три чверті аспірантів – іноземці.

У США іноземних студентів депортують через дрібні порушення – наприклад, неправильне паркування або перевищення швидкості

США приймають один мільйон іноземних студентів. Це менше, ніж у ЄС, але європейські університети охоче зривають цей стиглий плід, що сам падає їм до рук. Відкрита зневага президента Трампа до американських університетів, скорочення фінансування та зупинка дослідницьких програм змушують частину провідних науковців тікати з країни у пошуках держав, які приймуть їхній інтелект, бази даних і дослідницьку працю. Найжорсткіше обійшлися саме з іноземними науковцями та студентами, що викликало хвилю обурення у світі. Складається враження, що Трамп навмисно відлякує майбутніх студентів,

переконуючи їх триматися якнайдалі від американських університетів.

У США іноземних студентів депортують через дрібні порушення – наприклад, неправильне паркування або перевищення швидкості. Відомо, що 500 студентських віз було раптово анульовано. Частина студентів помістили в депортаційні центри, іншим запропонували «виїхати добровільно». Запанікувавши, університети США порадили своїм іноземним студентам не залишати країну, адже існує ризик, що їх не впустять назад. Для багатьох потенційних абітурієнтів це серйозний аргумент. Китайці – друга за чисельністю група іноземних студентів у США після індійців. Чи можна очікувати, що нові покоління студентів з Китаю оберуть саме Америку? Чи Європа сьогодні здається набагато привабливішим напрямком для здобуття освіти?

Важливий сегмент економіки

Британські університети значною мірою залежать від іноземних студентів, адже ті сплачують набагато вищу плату за навчання, ніж громадяни країни. Вони покривають 23 відсотки витрат університетів і є другою за величиною статтею британського експорту після фінансового сектору. Щорічні 40 млрд фунтів стерлінгів, які вони приносять, є критично важливими для життя й зайнятості в університетських містечках – особливо на півночі країни, де інших джерел доходу обмаль.

Як і решта Європи, Велика Британія відчуває гостру потребу в новій робочій силі. У цьому сенсі іноземні студенти – ідеальні кандидати. Населення старіє, рівень народжуваності стрімко падає – і країни потребують залучення кваліфікованих кадрів.

Саме за цих молодих і мобільних людей точиться глобальна боротьба. Та, як і в будь-якій іншій країні, тема імміграції підживлює підтримку ультраправих. У британському уряді панує напруга: міністр внутрішніх справ, відповідальний за скорочення імміграції, стикається з опором з боку колег, які потребують будівельників для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів і доглядальників для зростаючого числа літніх людей. Наслідки цього конфлікту відчутні по всій Європі.

*Університети –
культурні осередки, які
поширюють ліберально-*

Згідно зі статистикою ООН, до числа мігрантів відносять усіх, хто перебуває в країні понад рік. Відтак іноземні студенти істотно збільшують загальні цифри

*демократичні ідеї. Вони
є м'якою силою, яка має
виняткову
ефективність.*

імміграції. Але студенти – це не класичні мігранти: більшість із них повертається додому. Настав час вилучити їх із загальної міграційної статистики ООН, враховуючи лише тих, хто залишається після завершення навчання. У Великій Британії 40 відсотків «іммігрантів» – це студенти. Вони штучно завищують показники, чим дають ультраправим підстави для надуманого панікування.

ЄС та Велика Британія мають подвоїти зусилля із залучення студентів, які за інших обставин обрали б США. Потрібні нові інвестиції та масштабні інформаційні кампанії. Частково цей процес уже запущено – прикладом є кампанія Study in Europe, яка рекламує ЄС як привабливе місце для здобуття вищої освіти, демонструючи різноманіття навчальних програм. Європейська ініціатива також пропонує гранти, а програма академічних обмінів Erasmus сприяє мобільності студентів, викладачів і науковців. Після Брекзиту Велика Британія вийшла з програми Erasmus, створивши менш щедрі програми Turing. У ній бракує фінансування, зокрема на оплату навчання. Сподіваємося, що у межах «перезавантаження» відносин із ЄС Британія повернеться до участі в Erasmus.

У цьому контексті йдеться не лише про фінансування чи демографічне зростання. Університети – культурні хаби, що транслюють європейські цінності, відкритість і плюралізм. Їхня м'яка сила здатна охопити увесь світ. Нещодавне дослідження показало, що у понад чверті країн світу (п'ятдесяти восьми) національні лідери здобули освіту у Великій Британії. Це вплив, якого неможливо досягти іншими засобами.

Сьогодні з'явився шанс послабити гіпердомінування американської культури, яке тривало занадто довго. Не лише університети, а й мистецтво, і культурна індустрія загалом заслуговують на підтримку з боку європейських урядів. Йдеться про просування альтернативи США, що стали для багатьох чужими. Ми більше не відчуваємо спорідненості з тими, хто обрав Трампа. Цілком природно, що Європа стає прихистком для американців, які більше не відчувають себе вдома у власній країні.

Це спільна публікація Social Europe та IPS Journal

Переклад з англійської Ірини Савюк

Поллі Тойнбі

Поллі Тойнбі (Polly Toynbee (Mary Louisa Toynbee)) – коментаторка видання The Guardian, авторка таких книжок, як «Нелегкий спадок: моя родина й інші радикали» (An Uneasy Inheritance: My family and other radicals) та «Єдиний шлях – угору. Як Британії прийти від жорсткої економії до процвітання» (The Only Way is Up: how to take Britain from austerity to prosperity).

